

“Niet de structuur, maar de inhoud centraal stellen”

Het kabinet heeft eind april een nationaal bestuursakkoord gesloten met de koepels van andere overheden: het Interprovinciaal Overleg (IPO), de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de Unie van Waterschappen. Een akkoord over de verdeling van taken en verantwoordelijkheden in de komende jaren en daarmee over de bijdragen die deze overheden zullen leveren aan het realiseren van de bezuinigingsdoelstelling van het kabinet. U hebt de foto's van de ondertekening in de kranten gezien, de beelden op de tv. U hebt wellicht ook de uiteenlopende commentaren erbij gehoord. Onderdeel van dit brede akkoord is wat er ten aanzien van het waterbeheer overeengekomen is: het Bestuursakkoord Water. Gezien het regionale karakter van het waterbeheer een onderdeel waarvan de uitvoering in belangrijke mate bij de gemeenten en de waterschappen ligt. Aanleiding voor een gesprek met mr. Ina Adema, portefeuillehouder Water binnen de VNG, in het dagelijks leven burgemeester van de Brabantse gemeente Veghel.

Wat is Veghel voor een gemeente?

“Veghel telt op dit moment ongeveer 38.000 inwoners, verdeeld over zeven kernen: Veghel, Erp, Zijtaart, Mariaheide, Eerde, Keldonk en Boerdonk. De gemeente heeft zijn huidige vorm gekregen toen in 1994 de voormalige gemeenten Veghel en Erp zijn samengevoegd. Anky van Grunsven is één van onze ereburgers, maar wij zijn het bekendst vanwege de grote bedrijvigheid.” “Veghel is zo'n 700 jaar geleden ontstaan. Hier was een doorwaadbare plaats in de rivier de Aa, een plek waar mensen elkaar ontmoetten en waar handel en later ook bedrijvigheid ontstond. De gemeente ligt midden in een plattelandsomgeving met voornamelijk agrarische activiteit. Tegenwoordig zijn in Veghel vele grote bedrijven gevestigd, zowel multinationals van buiten de gemeente als grote bedrijven die in de gemeente ontstaan zijn. Mars heeft bijvoorbeeld in Veghel zijn hoofdkantoor voor Europa. Het is een familiebedrijf. De oude heer Mars had twee zonen. De één heeft de leiding gekregen van de vestiging in Australië, de andere van die in Europa. Daarvoor heeft men Veghel gekozen, precies in het midden tussen Rotterdam en het Ruhrgebied, aan een scheepvaartkanaal, de Zuid-Willemsvaart. Een plaats met een agrarische bevolking, gewend om hard te werken.”

Ik associeer Veghel met de Cehave.

“Dat is de oude naam. Tegenwoordig heet het bedrijf na de fusie met een bedrijf uit Meppel Agrifirm. Verder zitten hier de grote veevoederbedrijven De Heus en Victoria Mengvoeders, maar ook Campina, Sligro, groothandel in voedselproducten voor de horeca en de supermarkten Golf/Emté/Sanders, twee grote cateraars, Maison van den Boer en Hutten, de centrale vestiging van Jumbo, de supermarktketen en

Goossens, een grote meubelfabrikant. En nog vele andere.”

Hoe ontstaat zo'n grote concentratie in zo'n kleine plaats?

“Dat moet samenhangen met de aard van de bevolking. Het kan geen toeval zijn. Het is een samenleving die erg ondernemend is. Vanuit de vroegere bakker en de kruidenier zijn grote bedrijven ontstaan. In veel sterkere mate dan bij andere gemeenten van deze omvang het geval is. We hebben ook veel meer banen dan onze eigen beroepsbevolking groot is. De werkloosheid ligt onder het landelijke gemiddelde, voor de crisis zelfs op de helft daarvan. Als u kijkt naar de oppervlakte van Veghel, dan is de ene helft

Ina Adema.

bestemd voor wonen en de andere helft voor bedrijven. Gelukkig hebben we ook voldoende cultuur in de vorm van festivals en andersoortige evenementen. Veghel heeft een goede mix van wonen, werken en recreatie.”

Wat speelt hier op watergebied?

“Het begint met de zorg voor de riolering, zoals in elke gemeente. Niet spectaculair, maar wel belangrijk. De Zuid-Willemsvaart is een groot scheepvaartkanaal, belangrijk voor de industrie. Veghel heeft ook een haven met een groot overslagbedrijf. Als Sinterklaas aankomt in de haven, wordt hij door 25.000 mensen ontvangen. De rivier de Aa stroomt door de gemeente. Samen met het waterschap hebben we voorzieningen aangebracht om regenwater beter te kunnen vasthouden en bergen, alvorens het tot afstroming komt. Om de sluzen zijn vistrappen aangelegd. Maar ik realiseer mij ook dat water hier een andere rol speelt dan in Deventer, waar ik zeven jaar wethouder was voordat ik hier benoemd werd. Daar had ik met 'Ruimte voor de Rivier' te maken.”

Wilt u eerst wat over uw levensloop vertellen?

“Ik ben in 1968 geboren in Amsterdam, maar verder opgegroeid in Dronrijp, ten westen van Leeuwarden. Van 1989 tot en met 1993 studeerde ik rechten in Groningen

en het Duitse Göttingen: in Nederland privaot- en strafrecht, in Duitsland internationaal recht en Duits staatsrecht. Het was in die tijd mogelijk een deel van je studie in het buitenland te doen. Omdat ik dan ook vakken wilde halen, moest het vanwege de taal Engeland of Duitsland zijn. Het is Duitsland geworden. In 1994 volgde ik nog aanvullend colleges bestuursrecht. Mijn enige band met water in die tijd was dat ik geroeid heb. In 1994 kreeg ik mijn eerste baan: bedrijfsjurist bij een firma in Deventer die handelde in gokkasten en onroerend goed. Daarna was ik ook bedrijfsjurist, deels accountmanager bij een firma die gespecialiseerd was in bedrijfsovernames en fusies van bedrijven."

Wat voor soort bedrijven waren dat?

"Dat kon van alles zijn. Mijn laatste grote opdracht was de aankoop van drie drukkerijen. In mijn huidige functie heb ik ook veel met bedrijven te maken. Nu is het wel handig dat ik veel bedrijven gezien heb, daarin heb rondgelopen en de binnenkant ervan heb gezien. In mijn studententijd was ik al actief bezig met politiek, in de VVD. Ik ben daarin steeds actief gebleven en in 1999 raadslid in Deventer geworden. Eind 2001 werd ik voor het eerst wethouder met als portefeuille volkshuisvesting, ruimtelijke ordening, onderwijs en milieu. Vier maanden later waren er gemeenteraadsverkiezingen. De VVD kwam weer in het college, in mijn portefeuille werd toen onderwijs vervangen door gemeentewerken. Na de tussentijdse verkiezingen in 2005 had ik volkshuisvesting, ruimtelijke ordening, onderwijs en jeugd. Al die jaren had ik met water te maken. Dat zat deels bij ruimtelijke ordening en deels bij milieu. Ik ben steeds coördinerend portefeuillehouder Water geweest. Daarnaast ook vier jaar vicevoorzitter van de landelijke VVD met Jan van Zanen als voorzitter. Voor mijzelf ging op een gegeven moment de vraag spelen hoelang je als wethouder goed kunt blijven functioneren."

Jan Schrijen, de voorzitter van Roer en Overmaas, noemde de houdbaarheidstermijn van een burgemeester rond de tien jaar.

"Ik herken dat. Bij een wethouder is die termijn misschien nog wel wat korter, zo'n acht jaar, twee zittingsperiodes dus. Dat gegeven moet je goed in de gaten houden. Zelf was ik begin 2009 al 7,5 jaar wethouder. Ik wilde niet nog een volgende verkiezingsronde in gaan. Ik solliciteerde toen naar de functie van burgemeester in Veghel en ben benoemd."

"Ik ben rooms-katholiek, dat was geen noodzaak, maar het helpt wel om de cultuur in Noord-Brabant te begrijpen, met zijn gilden en met veel meer banden tussen geestelijkheid en overheid dan elders in Nederland."

"Maar nu naar het water. Ik was lid van de commissie 'Ruimte en wonen' van de VNG. Daar viel water onder. Toen de voorzitter van de commissie het allemaal wat veel vond, vroeg deze mij of ik het water wilde gaan doen. Dat heb ik toen opgepakt. Ik

merkte dat het een lastig vakgebied is met een technische kant, waarvan je ook als bestuurder weet moet hebben wil je erin kunnen meedraaien. Dat is bij water sterker dan bij volkshuisvesting of ruimtelijke ordening. Bij 'Ruimte voor de Rivier' speelt die technische kant niet zo. Maar wel bij riolering, de Kaderrichtlijn Water en de vraag hoe schoon water moet zijn. Ik zal nooit een techneut worden, maar ik weet er inmiddels genoeg van om mij te redden."

Wat waren voor u de hoofdpunten de laatste jaren?

"Dat was allereerst het Deltaprogramma. We zijn daar als gemeenten door het ministerie, in het bijzonder door Annemieke Nijhof, de DG Water, aan de voorkant goed bij betrokken. Een belangrijk proces dat stevig geagendeerd werd en daardoor nu veel gemakkelijker in de uitvoeringsfase komt. Die 1,5 meter peilverhoging van het IJsselmeer van Veerman was natuurlijk een steen in de vijver. Dat punt vraagt nog veel studie, maar voor de rest staat het programma er. Ook de PKB Ruimte voor de Rivier is destijds goed afgewikkeld door staatssecretaris Melanie Schultz van Haegen. Een voorbeeld van hoe je zo'n ingewikkeld proces landelijk kunt aanpakken."

"Nu speelt vooral de afvalwaterketen. We zijn bij een belangrijk moment gekomen. Na de Stormbrief van de Unie van 4 november 2009 is de VNG snel bij elkaar gaan zitten en heeft duidelijk gemaakt dat er geen sprake van overdracht van het beheer van de riolering kan zijn. Het beheer van de openbare ruimte is onze taak, zowel bovengronds als ondergronds. Daarin is de riolering een belangrijk element, daarover willen we zeggenschap behouden. Op dat punt vonden we elkaar uiteindelijk ook weer snel."

"Er zijn twee belangrijke rapporten verschenen.

Het Feitenrapport heeft ervoor gezorgd dat beelden over bezuinigingsmogelijkheden in de waterketen vervangen zijn door feiten. De benchmark Rioleringszorg, waaraan alle gemeenten hebben deelgenomen, neemt de mythe weg dat de gemeenten hun riolering niet op orde hebben. Wel blijft staan dat er een golf vervangingsinvesteringen aankomt, die uit het rioolrecht betaald moeten worden, en dat de klimaatverandering aanpassingen van het stelsel vraagt. Belangrijk is dat de VNG nu de handschoen oppakt om die 380 miljoen euro aan bezuinigingen die het Feitenrapport aangeeft, ook te gaan realiseren. Daarvoor hebben de Unie en de VNG afspraken gemaakt. Het zou mooi zijn als ons dat lukt en landelijke wetgeving op dit punt niet nodig is."

Het Feitenrapport spreekt over regionale uitvoeringsorganisaties.

"Dat weten we. Maar op dat punt hebben we te maken met sterk verschillende gebieden. Amsterdam doet het op zijn manier, Aquario

is een voorbeeld in Zuidwest-Friesland, de zuiveringskring is als een eerste verband genoemd. Schaal is belangrijk, maar laat elk gebied zijn eigen systeem daarin kiezen. Laten we dat vooral niet van bovenaf opleggen. Dan komen we in een structuurdiscussie terecht en vergeten we de bezuinigingen waar het om gaat, te realiseren. Geef ons deze kabinetsperiode daarvoor. Het voortbestaan van de waterschappen staat niet meer ter discussie. We kunnen nu samen kijken hoe we het beheer van de waterketen zo kosteneffectief mogelijk kunnen inrichten."

"In de regio Veghel is een eerste overleg georganiseerd. Daar is ook de industrie bij betrokken. Ook die heeft met water te maken, met koelwater bijvoorbeeld. We willen samen kijken hoe we zo effectief mogelijk met water kunnen omgaan. Aan dat overleg neemt onze wethouder deel; daar blijf ik als burgemeester op de achtergrond."

Zijn er ook contacten met het drinkwaterbedrijf?

"De Unie en de VNG hebben binnenkort een gesprek met Vewin om te zien hoe we verdere samenwerking vorm kunnen geven. Zelf heb ik een afspraak met Guilio van Nuland, de directeur van Brabant Water, om eens nader te verkennen wat we voor elkaar zouden kunnen doen. Eerste toenaderingen om op basis van het Bestuursakkoord Water te zien wat je van elkaar kunt leren. Het akkoord ligt er nu vanaf 1 april. Het is onderdeel van het brede Bestuursakkoord, dat door de onderhandelaars is ondertekend maar bediscussieerd wordt in het land. Op 8 juni wordt er in het landelijke VNG-congres

"Uitvoering besparingen regionaal organiseren"

over gestemd. Hoe we omgaan met het deelakkoord water wordt daarna bepaald. Overigens zit de discussie vooral in de afspraken over sociale zekerheden, niet in die over water."

Is de relatie met de provincies nog een punt?

"Voor de verkiezingen vormde de toekomst van de waterschappen een belangrijk discussiepunt. Daar heeft het kabinet een duidelijk standpunt over ingenomen. Sindsdien speelt dat niet meer. De VNG heeft een goede relatie met het IPO; ook in Noord-Brabant is de samenwerking goed."

"Nee, we hebben grotere zorgen dan het waterbeheer, bijvoorbeeld de hoeveelheid Midden- en Oost-Europese werknemers in Veghel. Dit in relatie tot onder meer huisvesting en overlast. Naar de toekomst toe is een gebrek aan werknemers te voorzien."

Maarten Gast